

СЕКЦІЯ 7. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

В.О. Смаглій, к.е.н.

В.А. Олійник, аспірант

Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Під впливом глобалізації світових економічних відносин, що проявляється, з одного боку, у екстенсивному використанні природного капіталу, а з іншого – у зростанні екологічних потреб та запитів суспільства, формується сучасний ринок аграрної продукції. За таких умов можуть досягти успіху ті виробники, що працюють за світовими стандартами, а також приділяють увагу біологізації виробництва [2]. Актуальним постає питання про залучення підприємств до виробництв, що містять екологічну складову, а також стимулювання їх до проходження процедури екологічної сертифікації.

В Україні виробництво органічної сільськогосподарської продукції розпочалося у кінці 90-х років ХХ ст. Великі міжнародні трейдерські організації сертифікували зацікавлені в органічному виробництві господарства та здійснювали експорт виробленої у них продукції [5]. Більшість органічної продукції, виробленої в українських сільськогосподарських підприємствах вивозилась за кордон, де маркувалась і реалізовувалась за вищими цінами. Український виробник при цьому отримував лиш незначні фінансові інвестиції на підтримання рівня органічного господарювання.

Станом на 2015 р. в Україні загальна площа земель під органічним виробництвом становила понад 400 тис. га, що дозволило за цим показником посісти 16 місце у світі серед більш ніж 100 країн. Більшість органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Тернопільській та Полтавській областях [12]. Житомирщина входить до одного з чотирьох регіонів, де ґрунти ще не забруднені до небезпечних меж і де можливе вирощування екологічно чистої продукції на рівні світових стандартів.

На Поліссі органічне виробництво представлено вирощуванням органічного зерна, що здійснюється за кошти інвестиційних компаній та експортується за кордон [7]. Слід відмітити, що найбільші площі, на яких ведеться виробництво за органічною технологією належать озимому житу. Це пов'язано з тим, що культура є традиційною для зони Полісся, вона не потребує внесення значної кількості добрив та є пристосованою до місцевих умов [9,10].

Одним з найбільш відомих вітчизняних “органічних” господарств є приватне підприємство “Галекс-Агро” Новоград-Волинського району, що спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур, виробництві молока й м’яса. ПП “Галекс-Агро” є базовим господарством з виробничої перевірки ґрунтозахисних технологій вирощування культур, заходів щодо розширеного відтворення родючості ґрунтів та виробництва екологічно безпечних продуктів харчування [8].

Основними каналами збуту для органічних продуктів в Україні є спеціалізовані відділи супермаркетів і невеликих магазинів. Зважаючи на зростання попиту, збільшується кількість місць, де можна придбати натуральну й органічну продукцію [10,11]. На сьогодні в Україні існує близько 150 таких магазинів. Купити органічні продукти в нашій країні можна у мережах магазинів Органік Ера, Натур Бутік, Сільпо (FozzyGroup), Delight, Еко-Шик, Goodwine, Pareco, METRO, Чумацьких Шлях, МегаМаркет, Villa, Фуршет, Glossary Organic Product та інші [14].

Мережа, через яку поширюються органічні продукти, постійно збільшується. Найбільша кількість точок продажу знаходиться у великих містах – Києві, Львові, Івано-Франківську, Донецьку, Кіровограді (в основному, це невеличкі спеціалізовані магазини). Частка сертифікованої органічної продукції в таких магазинах варіюється від 10% до максимум 50% [13]. Широкого розповсюдження набули он-лайн мережі, в яких споживач може отримати інформацію про продукти та зробити замовлення.

Проведені дослідження показали, що органічне виробництво має розвиватися у господарствах великого розміру, де вартість валової продукції у порівняних цінах перевищує 10 млн грн, що надасть можливість покрити витрати на розвиток виробництва та сертифікацію. Лише у даному випадку можливе розширення експортного потенціалу [13]. Проведені дослідження засвідчують значний потенціал ринку органічної продукції в Україні. При цьому, виробництво повинне бути спрямоване на застосування закритого типу виробничого процесу, а саме розвиток диверсифікаційних процесів.

Перспективними експортними ринками для України є ЄС, США, Канада та Японія, Китай. Однак точних даних щодо обсягу та асортименту цієї продукції немає через відсутність офіційних статистичних даних та неврегульованість митного контролю [6]. Більше 88 % вітчизняних споживачів позитивно ставляться до органічної продукції та готові її купувати за таких умов: забезпечення суворого контролю якості з боку державних органів; виробництво повного асортименту продукції та доступність у торговельній мережі; незначне збільшення ціни на рівні 10–20 % відносно традиційної продукції [4].

Найбільше органічних підприємств з переробки продуктів харчування зосереджено в Київській (25 %), Вінницькій (11,1 %), Львівській (8,3 %) та Волинській (8,3 %) областях [2]. Значно менша їх кількість, або взагалі немає, у Полтавській, Тернопільській, Запорізькій, Миколаївській, Донецькій та Луганській областях [1]. При цьому значна кількість продукції експортується.

Частка експорту українських товарів сільського господарства та рибальства до ЄС у загальному обсязі експорту до цього торговельного партнера в середньому складає близько 16% [3]. Офіційна інформація щодо експорту органічної продукції з України відсутня. Водночас, згідно проведених досліджень загальна площа органічних сільськогосподарських земель протягом 2004–2015 рр. зросла в 1,6 рази, кількість органічних господарств збільшилась в 5 разів. Внутрішній ринок оцінюється на рівні 5,1 млн євро [15]. Отже, незважаючи на те, що ринок органічної продукції України на сьогодні залишається достатньо малим, виробництво та експорт вітчизняної органічної продукції протягом останніх десяти років стрімко зростає й є перспективним напрямом розвитку міжнародної торгівлі.

Література

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія / В. Г. Андрійчук.– К. : КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Данкевич В. Е. Оптимизация землепользования в условиях межотраслевой интеграции / В. Е. Данкевич, Е. М. Данкевич // Проблемы и перспективы развития экономики в современном обществе: Сборник научных работ участников международной научно-практической конференции – НО “Московское экономическое объединение”, 2012. – 136 с.
3. Данкевич Є. М. Асоціація з ЄС: перспективи і ризики для товаровиробників та експортерів сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / Є. М. Данкевич, В. Є. Данкевич // Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. журн. – 2015. – № 7. – С. 29–33. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-7-2015/15.pdf>.
4. Данкевич Є. М. Інноваційна складова діяльності інтегрованих структур в галузі рослинництва / Є. М. Данкевич // Вісн. ЖНАЕУ (економічні науки). – 2012. – № 1 (30). Т. 2. – С. 276–286.
5. Данкевич Є. М. Придатність Поліських земель для запровадження органічного виробництва / Є. М. Данкевич, В. Є. Данкевич // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Полісся, 2013. – С. 252–256.
6. Данкевич Є. М. Проблеми і механізми раціонального використання та охорони природних ресурсів в умовах міжгалузевої інтеграції / Є. М. Данкевич

// Вісник національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. праць. – Рівне. – 2013. – С. 160–168.

7. Данкевич Є. М. Тенденції формування інфраструктури аграрного ринку інтегрованими підприємствами / Є. М. Данкевич // Економічний простір: Збірник наукових праць. – 2013. – № 75. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2013. – С. 72–80.

8. Данкевич Є. М. Експортний потенціал виробників органічної продукції / Є. М. Данкевич // Збірник наукових праць Харківського національного аграрного університету. Серія: Економічні науки. – Харків: ХНАУ. – 2015. – №3. – С. 180–192.

9. Методичні рекомендації щодо призупинення деградаційних процесів у агроландшафтах Поліської зони Житомирської області / А. О. Мельничук, А. М. Бовсуновський, О. І. Савчук, ..., В. Є. Данкевич [та ін.]; Ін-т сільського госп-ва Полісся НААН. – Житомир, 2011. – 40 с.

10. Смаглій В.О. Організаційно-економічні засади розвитку органічного виробництва в Україні / В.О. Смаглій // Наукові читання – 2015. – Житомир: Вид-во “Житомирський національний агроекологічний університет”, 2016. – 227с.

11. Смаглій В.О. Канали збуту органічної сільськогосподарської продукції / В.О. Смаглій, В.М. Кондель, А.В. Ращенко // “Наука. Молодь. Екологія” Житомир. – Видавництво “Житомирський національний агроекологічний університет”, 2016. – 236 с.

12. Dankevych V.Y. The essence, tasks and functions of the farm land market / V.Y.Dankevych // The advanced science journal. – 2013. – № 8. – P. 12–16.

13. Dankevych Y. M. Development of integrated agricultural enterprises in Ukraine / Y. M. Dankevych // The advanced science journal. – 2013. – № 12. – P. 11–14.

14. Dankevych Y.M. The utilization of natural resources under the conditions of intersectoral intergration / Y.M.Dankevych // The advanced science journal. – 2013. – № 8. – P. 7–11.

15. The World of Organic Agriculture 2011 is launched [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org/>